

Brüssel, 15. november 2019
(OR. en)

14056/19

LIMITE

DROIPEN 181
COPEN 430
JAI 1185
CT 122
FREMP 163
SOC 745

MÄRKUS

Saatja:	Eesistujariik
Saaja:	Alaliste esindajate komitee / nõukogu
Eelmise dok nr:	13631/19
Teema:	Eelnõu: nõukogu järelused ohvrite õiguste kohta

1. Kuriteoohvrite õiguste kaitse tugevdamine on lisatud eesistujariigi tööprogrammi prioriteetide hulka. Justiits- ja siseküsimuste nõukogu 7. oktoobri 2019. aasta istungil (justiitsküsimused) pühendati sellele teemale aruteludokumendi¹ alusel lõunalaua arutelu. Delegatsioonid pidasid tervitatavaks eesistujariigi algatust kõnealuse küsimuse käsitlemisel ning selles valdkonnas täiendavate meetmete võtmisel.
2. Täiendava sammuna esitas eesistujariik nõukogu järeluste eelnõu², mille eesmärk on tugevdada ohvrite õiguste valdkonnas kehtivat ELi raamistikku, parandada ja tõhustada selle rakendamist ning samuti seda edasi arendada. Sellega seoses määratakse nõukogu järeluste eelnõus kindlaks konkreetsed meetmed ja algatused, mida komisjon ja liikmesriigid peavad võtma ja välja töötama.

¹ 12401/19 + COR 1.

² 12630/19.

3. Kriminaalasjades tehtava õiguslase koostöö töörühm arutas nõukogu järelduste eelnõu 9. ja 22. oktoobril 2019³. Nende kahe koosoleku tulemusena koostatud nõukogu järelduste eelnõu tekst, milles on arvesse võetud ka liikmesriikide esitatud kirjalikke märkusi pärast vaikiva nõusoleku menetlust⁴, esitati kriminaalasjades tehtava politsei- ja õiguslase koostöö kooskõlastuskomiteele selle 12. novembri 2019. aasta koosolekul⁵. Delegatsioonid kinnitasid oma nõusolekut nõukogu otsuse eelnõu tekstiga, mis on esitatud käesoleva märkuse lisas.
4. Eesistujariik kavatseb esitada käesoleva märkuse lisas esitatud nõukogu järelduste eelnõu teksti vastuvõtmiseks alaliste esindajate komiteele 20. novembri 2019. aasta koosolekul ning justiits- ja siseküsimuste nõukogu (justiitsküsimused) 3. detsembri 2019. aasta istungil.

³ 13125/19.

⁴ 13531/19.

⁵ 13631/19.

EELNÕU: NÕUKOGU JÄRELDUSED OHVRITE ÕIGUSTE KOHTA

Nõukogu,

- tuletades meelde märkimisväärsed edusamme, mida on tehtud ohvrite õiguste valdkonnas tervikliku ELi raamistiku loomisel;
 - rõhutades, kui oluline on seda raamistikku edasi arendada ning parandada selle sujuvat ja tõhusat rakendamist, kaasates kõik asjaomased sidusrühmad;
- (1) TULETAB MEELDE Euroopa Liidu uut strateegilist tegevuskava, mille kohaselt on kodanike ja vabaduste kaitse liidu 2019.–2024. aasta tegevuse peamine prioriteet. Euroopa Ülemkogu kinnitas taas, et Euroopa peab olema koht, kus inimesed tunnevad end vabalt ja turvaliselt.
 - (2) MÄRGIB rahuloluga komisjoni tööd nii ohvrite õiguste edasisel täiustamisel kui ka asjakohaste paranduste leidmisel seoses ohvrite juurdepääsuga hüvitisele. Lisaks leiab nõukogu, et aruanne „Strengthening victims’ rights: from compensation to reparation - For a new EU victims’ rights strategy 2020-2025“⁶ („Ohvrite õiguste tugevdamine: hüvitamisest reparatsioonini – uus ohvrite õiguste strateegia aastateks 2020–2025“) on hea alus edasiseks tööks.
 - (3) TUNNUSTAB Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti tehtud märkimisväärset tööd, eelkõige seoses ohvrite õigustega seotud puuduste tuvastamist ja kõrvaldamist käsitlevate teadusuuringute ja küsitlustega, nt 2019. aasta aprillis avaldatud neli aruannet vägivallakuritegude ohvrite õiguste tagamise kohta. Eespool nimetatud aruannetes esitatud seisukohtade põhjal leiab nõukogu, et on vaja võtta meetmeid, et parandada ohvrite juurdepääsu õiguskaitsele ja hüvitisele.

⁶ Nimetatud aruanne on esitatud dokumendis 8629/19.

- (4) TULETAB MEELDE varasemaid nõukogu järeldusi terrorismiohvrite kohta ⁷ ning naiste- ja tütarlaste vastase vägivalla kõikide vormide, sealhulgas naiste suguelundite moonutamise ennetamise ja selle vastu võitlemise kohta, mis võeti vastu 2014. aastal⁸.
- (5) TUNNISTAB käegakatsutavaid tulemusi, mis on saavutatud ELi inimkaubandusevastase võitluse koordinaatori horisontaalse mandaadi alusel tehtud tööga vastavalt ELi inimkaubanduse vastase direktiivi artiklile 20, sealhulgas seoses inimkaubanduse ohvrite juurdepääsuga õigustele ja nende õiguste teostamisega, ning seoses 2017. aasta teatisega „Aruanne inimkaubanduse kaotamist käsitleva ELi strateegia järelmeetmete ning konkreetsete edasiste meetmete kohta“.
- (6) LEIAB, et eriti oluline on jätkata ja tõhustada tööd ohvrite õiguste tugevdamiseks Euroopa Liidus. Selleks tuleks peatselt lõpule viia veel pooleliolevate kõige uuemate õigusaktide, nagu Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2017/541 terrorismivastase võitluse kohta⁹ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2012. aasta direktiiv 2012/29/EL, millega kehtestatakse kuriteoohvrite õiguste ning neile pakutava toe ja kaitse miinimumnõuded ning asendatakse nõukogu raamotsus 2001/220/JSK¹⁰, rakendamise hindamine. Nõukogu on arvamusel, et on õigustatud jätkata Euroopa Liidu ohvipoliitika väljatöötamist kooskõlas uusimate asjakohaste ELi õigusaktidega ning võttes arvesse ohvrite vajadusi ja õigusi.
- (7) ON SEISUKOHAL, et arestitud vara tagastamine ohvrile vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. novembri 2018. aasta määrusele (EL) 2018/1805, mis käsitleb arestimis- ja konfiskeerimisotsuste vastastikust tunnustamist¹¹, on oluline vahend ohvri kannatuste tunnustamiseks.

⁷ 9719/18.

⁸ 9543/14.

⁹ ELT L 88, 31.3.2017, lk 6.

¹⁰ ELT L 315, 14.11.2012, lk 57.

¹¹ ELT L 303, 28.11.2018, lk 1.

- (8) RÕHUTAB, kui oluline on tugevdada ohvrite õigustega seotud õigusaktide üleviimist liikmesriikide parimatesse tavadesse. On oluline, et ohvrid tunneksid, et nende õigusi kohaldatakse praktikas sõltumata sellest, millises liikmesriigis kuritegu on aset leidnud. Ohvritele tuleb tagada juurdepääs õigustele, suurendades kõigi asjakohaste meetmete abil ohvrite teavitamise tõhusust. Lisaks tuleb igakülselt ja pidevalt toetada ohvritega kokku puutuvate inimeste koolitamist ja erialast ettevalmistust.
- (9) RÕHUTAB ELi rahastamise tähtsust kuriteohvrite õiguste edendamisel liikmesriikides. Nõukogu peab oluliseks, et võimalus rahastada meetmeid ja algatusi, mille eesmärk on parandada ohvrite õigusi, lisataks liidu mitmeaastase finantsraamistiku (2021–2027) raames õigusprogrammi, õiguste ja väärtuste programmi ning sisejulgeolekufondi.
- (10) TUNNISTAB, et ohvrite õigustega seotud küsimused on institutsioonidevahelised, valitsustevahelised, mitmemõõtmelised ja vajavad koordineerimist. ELi tasandi koordineerimise arendamisel tuleb enne uute koordineerimisstruktuuride loomise või olemasolevate ülesannete muutmise kaalumist hinnata koordineerimisega seotud ülesannetega seotud kogemusi. Eelkõige tuleks vältida kattumist ELi õiguse alusel kehtestatud olemasolevate volituste ja ELi tasandi koordineerimisraamistikega. On oluline, et EL edendaks aktiivselt liikmesriikide vahelist piiriülest koostööd. Riiklikud koordineerimisstruktuurid peaksid siiski jääma liikmesriikide ainupädevusse.
- (11) MÄRGIB, et vaatamata olulistele jõupingutustele tagada küberruumis eeskirjade kohaldamine ja õiguste kaitse, suureneb jätkuvalt igasugune küberkuritegevus ja kahjulik veebikäitumine, mis toob kaasa vajaduse pakkuda kaitset ohvritele, kes kannatavad oma põhiõiguste rikkumise, majandusliku kahju, identiteedivarguse ja nende maine piiriülese kahjustamise tõttu.

- (12) LEIAB, et koostööd nii ELi kui ka riiklikul tasandil peab tugevdama. Liikmesriikide vahelist koostööd ja selle tõhusust tuleb suurendada, kasutades olemasolevaid ELi võrgustikke. Kaaluda võiks koostööd ohvrite õiguste Euroopa võrgustiku¹² ja teiste asjaomaste ELi võrgustike, näiteks Euroopa õigusosalase koostöö võrgustiku¹³ ja Euroopa kriminaalpreventsiooni võrgustiku¹⁴ vahel. Lisaks leiab nõukogu, et hüvitise maksmise direktiivis määratletud kesksete kontaktpunktide kohtumisi võiks korraldada korrapärasemalt, näiteks seoses ohvrite õiguste Euroopa võrgustiku koosolekute/tegevustega. Ohvrite seisukohtade kindlaks tunnistamiseks ja neile antava toetuse tugevdamiseks tuleb aktiivselt edendada partnerlust ohvritele tugiteenuseid pakkuvate organisatsioonide ja/või muude osalejatega.
- (13) ON SEISUKOHAL, et kuriteoohvritele kuriteoga tekitatud kahju hüvitamine on ohvrite põhiõigus. Kuigi esmane kohustus maksta ohvritele tõhusat hüvitist lasub õigusrikkujal. Lähitulevikus tuleks teha erilisi jõupingutusi, et parandada ohvrite tegelikku juurdepääsu riiklikule hüvitisele, nagu on ette nähtud hüvitise maksmise direktiivi riiklike hüvitisskeeme käsitlevates sätetes. See parandab eelkõige tahtlike vägivallakuritegude ohvrite olukorda.

¹² Ohvrite õiguste Euroopa võrgustik loodi, et rakendada 2016. aasta juunis vastu võetud nõukogu järeldused, millega luuakse mitteametlik ohvrite õiguste Euroopa võrgustik (9997/16).

¹³ Nõukogu 16. detsembri 2008. aasta otsus 2008/976/JSK Euroopa õigusosalase koostöö võrgustiku kohta (ELT L 348, 24.12.2008, lk 130).

¹⁴ Nõukogu 30. novembri 2009. aasta otsus 2009/902/JSK, millega luuakse Euroopa kriminaalpreventsiooni võrgustik ja tunnistatakse kehtetuks otsus 2001/427/JSK (ELT L 321, 8.12.2009, lk 44).

- (14) ON SEISUKOHAL, et selleks, et parandada ohvrite juurdepääsu hüvitisele, tuleks kaaluda asjakohaste meetmete võtmist. Need meetmed võiksid hõlmata riikliku ja ELi tasandi koostöö tugevdamist. Hüvitise maksmise direktiivi võimalikku läbivaatamist võiks kaaluda ka sõltuvalt käimasoleva hindamise tulemustest. Võimaliku läbivaatamise käigus peaks riiklike kontaktpunktide ülesanded täpsemalt määratlema. Selleks et kaaluda edasisi meetmeid seoses ohvrite juurdepääsuga hüvitisele, tuleks anda rohkem teavet hüvitiste maksmise direktiivi rakendamisel tekkinud raskuste kohta. Lisaks on vaja rohkem teavet hüvitise riiklike kriteeriumide ja tahtlike vägivallakuritegude määratluste kohta liikmesriikides.
- (15) RÕHUTAB, et riiklike hüvitusskeemide lihtsustamiseks ja liikmesriikidevaheliste erinevuste asjakohaseks arvessevõtmiseks peab kompensatsioon jääma rahaliseks. Liikmesriigid peaksid asjakohase toe ja kaitse pakkumise kaudu püüdma tagada, et ohvrid ei puutuks hüvitise taotlemisel kokku teisese ohvristamisega. Nõukogu ei pea võimalikuks hüvitiste ja riiklike hüvitussüsteemide ühtlustamist; siiski võiks uurida riikliku hüvitise saamise õigusega ohvrite määratluse teatava ühtlustamine võimalusi.

Euroopa Komisjoni kutsutakse üles:

1. KOOSTAMA ohvrite õigusi käsitlevat ELi strateegiat aastateks 2020–2024. Strateegia peaks olema terviklik ja hõlmama kõiki kuriteoohvreid, pöörates erilist tähelepanu vägivallakuritegude ohvritele. See peaks hõlmama süstemaatilist lähenemisviisi, et tagada ohvritele tõhus juurdepääs õiguskaitsele ja hüvitisele.
2. LISAMA strateegiasse järgmised meetmed: liikmesriikidevahelise parima tava edendamine, et parandada ohvrite juurdepääsu teabele, toele ja kaitsele, uued praktilised koolitusalgatused, olemasolevate ELi võrgustike, nagu ohvrite õiguste Euroopa võrgustik ja hüvitise maksmise direktiivi artikli 16 alusel loodud riiklike kontaktpunktide võrgustike, tegevuse koordineerimine ja tugevdamine. Sellega seoses palutakse komisjonil hinnata ohvrite õiguste Euroopa võrgustiku ja riiklike kontaktpunktide võrgustiku tegevust ja väärtust ning nende kahe võrgustiku ühendamise asjakohasust.
3. HINDAMA ohvrite õigusi käsitlevat kehtivat õigusraamistikku osana eespool nimetatud strateegiast. Erilist tähelepanu tuleks pöörata hüvitamist käsitlevate ELi eeskirjade, näiteks hüvitise maksmise direktiivi läbivaatamisele. Samuti tuleks uurida, kuidas mõjutab nõukogu 24. veebruari 2005. aasta raamotsus 2005/214/JSK (rahaliste karistuste vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaldamise kohta¹⁵) ohvrite juurdepääsu hüvitisele.
4. KUTSUMA Eurojusti, Euroopa Liidu Põhiõiguste Ametit, Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituuti ja ohvrite õiguste Euroopa võrgustikku ÜLES uurima, kuidas parandada pädevate asutuste vahelist koostööd ja teabevahetust seoses vägivallakuritegude ohvritega piiriülestel juhtudel. Lisaks võiksid Euroopa õigusosalase koolituse võrgustik ja Euroopa Liidu Õiguskaitsekoolituse Amet kaasa aidata eelkõige pädevate asutuste koolitamisele.
5. KASUTAMA ELi rahastamisvahendeid TÄIEL MÄÄRAL kuriteoohvrite õiguste edendamiseks ja levitama aktiivselt teavet ELi rahastamisvõimaluste kohta, et parandada ohvrite õigusi liikmesriikides.

¹⁵ ELT L 76, 22.3.2005, lk 16.

Liikmesriike kutsutakse üles:

1. TAGAMA ohvrite õigusi käsitlevate kehtivate ELi õigusaktide täieliku ja nõuetekohase ülevõtmise ning tõhusa tegeliku rakendamise.
2. TÄITMA kohustust rakendada hiljutistes nõukogu järeldustes kokku lepitud meetmeid ohvrite õiguste valdkonnas.
3. TAGAMA, et riiklikud hüvitusasutused osaleksid koostöö tugevdamise eesmärgil vajaduse korral riiklikes ja kahepoolsetes meetmetes ning riiklike kontaktpunktide kohtumistel.
4. TAGAMA põhjaliku ja tervikliku lähenemisviisi ohvrite õigustele, mis kaasab kõiki osalisi, kes tõenäoliselt kuriteoohvritega kokku puutuvad, ning hõlmab ohvrite juurdepääsu teabele nende õiguste, toetuse ja kaitse kohta vastavalt ohvrite individuaalsetele vajadustele.
5. TAGAMA riikliku hüvitamispoliitika olemasolu seoses ohvrite juurdepääsuga hüvitisele ning vajaduse korral töötama välja meetmed selle toimimise parandamiseks. Osa sellest arengust võib keskenduda uue tehnoloogia kasutamise võimaluste parandamisele, et ohvreid hüvitisest paremini teavitada. Teave peaks olema interaktiivne, kasutajasõbralik ja kõigile kasutajatele kättesaadav. Liikmesriigid peaksid kaaluma selle teabe kättesaadavaks tegemist lisaks riigikeeltele vähemalt inglise keeles. Samuti julgustatakse liikmesriike töötama välja elektroonilisi teenuseid ja kasutajasõbralikke vorme hüvitise taotlemiseks.
6. SUURENDAMA ohvritega tõenäoliselt kokku puutuvate ametnike riiklikest hüvitisskeemide alast teadlikkust, näiteks pakkudes koolitust. Lisaks kutsutakse liikmesriike üles kaaluma, kas kuriteoohvrite õiguste direktiivi artikli 25 kohast koolitust tuleks pakkuda ka hüvitise maksmise eest vastutavatele asutustele.
7. KASUTAMA ELi rahastamisvahendeid TÄIEL MÄÄRAL kuriteoohvrite õiguste edendamiseks, sealhulgas näiteks arendades ja luues liikmesriikide hüvitusasutustele interaktiivseid ja kasutajasõbralikke riiklikke veebisaite, abitelefone ja mobiilirakendusi.